

Preek en orde van dienst voor 5 april, Palmzondag 2020

Voorganger ds. Jetty Scheurwater

Liederen

LB 556: 1, 4 en 3, 'Alles wat over ons geschreven is'

LB 558: 1, 9 en 10, 'Jezus om uw lijden groot'

Zeven woorden van het kruis: vers 7 en 8

LB 31: 1 en 4, 'Op U vertrouw ik Heer der heren'

LB 590: 1, 'Nu valt de nacht'

LB 587: 1 en 6, 'Licht voor de wereld'

LB 576b: 1 en 7, 'O hoofd vol bloed en wonden'.

Lezingen

Psalm 31 uit '150 psalmen vrij' van Huub Oosterhuis

Evangelielezing: Lucas 23: 44-49

Inleiding op het thema

Vandaag staan we stil bij het laatste kruiswoord van Jezus. 'In uw handen leg ik mijn geest'. Dit kruiswoord is alleen door Lucas opgeschreven. Voordat de corona epidemie uitbrak stond voor vanmorgen een dienst met openbare belijdenis van het geloof gepland. Dit laatste kruiswoord leende zich wel heel mooi voor een dergelijke dienst. Twee gemeenteleden hebben de wens te kennen gegeven graag in de gemeenschap het geloof te belijden. In overleg hebben we besloten dat moment van openbare belijdenis uit te stellen. We verheugen ons op dat feest waarin we met elkaar kunnen samen komen en om hen heen kunnen staan en concreet zichtbaar kunnen maken dat zij hun plekje in de kerk van alle eeuwen en plaatsen innemen.

Nu staat dit kruiswoord 'in uw handen leg ik mijn geest' in de context van een epidemie die ons niet toestaat om fysiek samen te komen en gaan wij met deze woorden de Stille Week in. Een nieuwe week waarin ons nog steeds op het hart wordt gedrukt om ons gedisciplineerd te gedragen in de openbare ruimte en ondanks het mooie weer niet toe te geven aan het verlangen er op uit te trekken.

We leven allemaal in de spanning of onze geliefden, onze burens en vrienden, onze collega's en onze bedrijven deze crisis gaan overleven. Het zijn vooral de mensen met weinig middelen en mensen die niet kunnen begrijpen wat het grote belang is, die het meest kwetsbaar zijn; de armen en de mensen met dementie of een verstandelijke beperking.

Tegen Judas zegt Jezus: de armen zullen altijd onder jullie zijn. Daarmee scherpt hij ons in, dat de roep om Gods ontferming nooit stopt. Steeds opnieuw zijn er mensen en volken die lijden en roepen om hulp. Om de nood in de wereld, roepen wij ook vandaag tot Jezus, onze levende Heer, om zijn ontferming.

Preek

Gemeente van Jezus Christus,

Schrift en Evangelie laten geen neutraliteit toe. Alles in de Bijbel is opgeschreven om ons te overtuigen dat God betrouwbaar is en goed. Dat wij – ook mensen van deze eeuw – de God van Abraham, Isaak en Jacob kunnen vertrouwen. Ook het Evangelie laat geen neutraliteit toe. Het staat opgeschreven met maar één doel: om ons te getuigen dat Jezus, Gods geliefde mensenkind is, een mens naar zijn hart, één van wil en dezelfde gezindheid als God de Vader. In die context vraag ik opnieuw om als het ware 'bij het kruis' te gaan staan. Als zijn wij hier en nu getuigen dat Christus wordt gekruisigd.

Het kruis laat geen neutraliteit toe. Wat in het geding is, is de hele mensheid. En de menselijkheid van de mensheid. Aan het kruis hangt de mens naar Gods hart, overgeleverd aan de wil van de mensen die om hun eigen hachje te redden, of om de macht te behouden van hem af willen. Maar Jezus zegt daarover dat die mensen niets zouden kunnen doen als het niet in de goedheid van God was om het te laten gebeuren. Dat schrijft de evangelist Johannes op.

Als dat zo is dat alles in Gods hand gebeurt, waarom wordt Jezus dan gekruisigd? In het geloof zeggen wij: Jezus houdt zoveel van de mensen en wil zo helemaal één zijn met de wil van God dat het hem tot een overgave brengt aan de mensen die niet weten wat ze doen; hij geeft zich over, niet blind, maar in vertrouwen; ertrouwen op God, zijn Vader.

We hebben deze Veertigdagentijd zes van de zeven kruiswoorden gehoord. Die woorden leggen allemaal een ander accent. Matteus en Marcus leggen vooral de nadruk op het verschrikkelijke *'Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?'* Johannes levert drie kruiswoorden over. Het kruiswoord: *'vrouw zie uw zoon'*, het kruiswoord *'mij dorst'* en het kruiswoord, *'het is volbracht'*. De overige drie kruiswoorden zijn van Lucas. De eerste twee van Lucas spreken *tot of over* mensen: *'Vader, vergeef hun'*, zegt Jezus over de mensheid die hem kruisigt en *'Vandaag nog met mij in het Paradijs'* zegt hij tot de mensen die zich bewust van hun menselijk falen en feilen in hoop op Jezus om ontferming vragen. Het derde woord waarover het vandaag gaat *'In uw handen leg ik mijn geest'* is als een persoonlijke kreet, in grote duisternis geschreeuwd. Het is of de camera inzoomt: dit kruiswoord is alleen nog iets tussen Jezus en zijn Vader.

Toch zie ik in dit kruiswoord voor onze actuele situatie ook een appèl. Want door deze crisis worden we ermee geconfronteerd dat we allemaal sterfelijk zijn. Dat wie geboren wordt ooit sterven zal. Maar er rust een taboe op het spreken over onze dood. Ik merk het nu ik naar aanleiding van deze crisis met mijn eigen kinderen over mijn eigen dood wil praten. En ik zeg hen dan ook: we hebben het over deze crisis, maar ik kan toch ook op de rotonde worden aangereden? Ik kan even gedachteloos oversteken. Het leven is een kostbaar, maar ook een kwetsbaar iets.

Als we ons dan bewust zijn van onze sterfelijkheid *hoe* sterven we dan? Waarop vertrouwen wij? In leven *én* in sterven? Overgave is mooi, maar overgave aan wat of aan wie? Het antwoord van Jezus is: aan God, God onze Vader.

In zijn levensnacht grijpt Jezus naar de psalmen. Alle kruiswoorden herinneren aan psalmen. Als u de teksten zou opzoeken: ze komen uit psalm 22, 31, 42 en 69. Met andere woorden: ze zijn heel bewust een herinnering aan veel meer dan één moment. Het lijden van de hele wereld is samengevat in dat ene teken van een opgericht kruis. De mens die de psalmen daar bidt en schreewt, roept ze een wereld in die Hij wil troosten en bemoedigen. De eeuwen door blijken de psalmen bij uitstek woorden te bevatten voor de actuele crisis van het leven van mensen. Ook wij hebben de ervaring gekruisigd te worden in dit bestaan.

Vanmorgen staan we stil bij de woorden uit psalm 31. 'In uw handen'. Wat een gewaagd beeld. Spreken over 'de handen' van God. Zo mensvormig spreken wij over God; alsof Hij handen heeft. Hánden. Je gebruikt ze om te werken, maar ook om te strelen; om te schrijven, om kinderen en ouderen mee te verzorgen. We kneden brood met onze handen. Bespelen muziekinstrumenten met onze handen. Een hand kan koesteren. Een hand kan slaan... Ooit hebben handen Jezus aan het kruis genageld.

In onze tijd was het zo gewoon om elkaar een hand te geven. Dat was een respectvolle groet. Elkaar omhelzen is een teken van liefde. Nu zorgen we het beste voor elkaar door elkaar niet aan te raken, onze handen voortdurend te wassen en minstens anderhalve meter afstand te houden! Confronterend vind ik dat! Maar in dit kruiswoord komt nog meer aan de orde en dat wil ik graag vanmorgen met u delen. Want in dit kruiswoord gaat het over de vraag hoe te sterven. We ontwikkelen allemaal wel een manier van leven, maar hoe te sterven? Een mens kan op veel manieren sterven, en het lijkt mij in de kruiswoorden van Jezus alsof Jezus al die manieren kent:

- *Vrouw, zie je zoon, zoon zie je moeder* is een woord dat ons nabestaanden aan elkaar verbindt. Een oproep aan ons om er voor elkaar te zijn als er iemand is overleden, wanneer iemand moet leven met gemis.
- *Vergeef* is een woord dat ons aanmoedigt om al wat in het verleden verbondenheid in de weg stond, nu met de dood uit te bannen.
- In het woord *Mij dorst* klinkt verlangen naar het *ware* leven; naar wat werkelijk zin en betekenis geeft, werkelijk dorst lest.
- Het woord *Paradijs* spreekt van de bestemming van ons leven, van 'levensvervulling'; die is gelegen in de tuin waar de mens met God wandelt...
- Het woord *verlatenheid* geeft aan dat sterven ten diepste ook een weg is die je alleen moet gaan en je weet niet precies wat komt.
- Het woord *volbracht* heeft hier niet geklonken. Het komt in onze reeks ook niet meer aan de orde. Maar je zou in dat woord een boodschap kunnen horen waarmee alleen de stervende zijn/haar nabestaanden kan troosten 'het is het goed'. Mijn eigen moeder heeft die woorden gesproken voordat ze stierf. Dat is bij het afscheid wonderlijk troostend voor mij als nabestaande. 'Het is het goed', al zou ik niet willen zeggen dat dit precies hetzelfde is als 'het is volbracht'.

Geen van die stervenswoorden spreekt van zoveel vertrouwen in God als 'in uw handen leg ik mijn geest'. Met deze woorden brengt Lucas de boodschap, dat Jezus' dood niet betekent dat zijn zending mislukt is, maar dat die juist voltooid wordt. In die zin is het dieptepunt van het verhaal van Jezus' leven tegelijkertijd het hoogtepunt.

De centurio is een onverdachte kroongetuige. Hij is een Romeinse gezagsdrager die uit hoofde van zijn functie aanwezig was bij de executie en net als Pilatus overtuigd

van Jezus' onschuld. Hij is geen leerling maar een buitenstaander. Maar net als de misdadiger ter rechterzijde van Jezus gekruisigd, ziet hij in wat zich werkelijk afspeelt en via hem legt Lucas zijn eindoordeel aan de lezers voor: waarlijk deze is rechtvaardig. Wij die het evangelie lezen en horen zullen overtuigd worden, dat de profeet die schijnbaar door God was verworpen, in feite God tot het einde toe is toegewijd. Het volk dat eerder 'toekeek' vertrekt nu schuldbeust. Dat is het gebaar van kloppen op de borst. Een teken van schuld.

In de Bijbel is dit een moment van de vervulling van de herschepping; zoals Adam tot leven komt door het inblazen van de levensgeest, zo geeft Jezus nu de levensadem, de levensgeest, terug aan zijn Vader. Daarmee is de herschepping van het menselijk geslacht een feit, met het uitblazen van zijn laatste adem. Want met zijn geest beveelt Jezus ook onze geest in Gods handen. Daar hebben we dan de evangelist Johannes voor nodig want hij zegt: 'Waar ik ben, daar zullen jullie zijn'. En voor wie daar geloof aan hechten, wie daarop vertrouwen, verschiet het kruis van betekenis. Wij mogen zijn waar Jezus is; bij de Vader! Dat wordt dat een reden om vol vertrouwen te zingen: 'Dood waar is uw schrik gebleven!' Wij zijn in leven en in sterven van God.

Ja, ook wij, die in een onzekere tijd leven. Met een onzichtbare vijand van doen hebben. De ziekte die ontelbaren raakt en velen doodt. Waar over de dood van die velen ook nog eens gezwegen wordt. Maar dat deze epidemie er is dwingt ons om onze eigen dood onder ogen te zien. Maar het is de stervende Jezus, die ons tot geloof roept, tot Godsvertrouwen in leven én in sterven. Als u deze week iemand opbelt mag dan het gesprek ook daarover gaan? Het is altijd goed om te vragen hoe het met de ander gaat, maar durf met elkaar ook je angst en je dood te bespreken. Je twijfel, je onzekerheid, je ongelooft.

Eén van onze sectiehoofden stuurde iemand die niet zo veel heeft met de kerk een kaartje met de volgende tekst getiteld: 'de springer en de vanger'. De tekst is van Henri Nouwen. Hij schrijft over een groepje vrienden die als trapezeartisten bij het circus werken:

Op een dag zat ik met Rodleigh, de leider van de groep, in zijn caravan te praten. Hij zei: 'Als ik spring, moet ik absoluut vertrouwen op degene die mij moet vangen. Jij denkt misschien, net als de meeste toeschouwers, dat ik de grote ster ben van de trapeze. Maar de echte ster is Joe, die me vangt. Hij moet me op het exacte moment uit de lucht plukken als ik mijn verre sprong naar hem maak'.

'Hoe lukt dat?' vroeg ik. 'Wel' zei Rodleigh, 'het geheim is dat ik het vangen geheel aan Joe overlaat en zelf niets doe. Als ik na mijn salto's op Joe afkom, moet ik gewoon mijn armen en handen uitstrekken en wachten tot hij me vangt en me veilig thuisbrengt'. 'Dus jij doet niets!' zei ik verbaasd. 'Niets' zei Rodleigh. Toen Rodleigh dit met zoveel overtuiging zei, flitsten de woorden van Jezus door mijn hoofd: '*Vader in uw handen beveel ik mijn geest*'. En dan schrijft Nouwen: Sterven is vertrouwen op de vanger. Zorgen voor de stervende is zeggen: 'Wees niet bang, je bent een geliefd kind van God. Hij zal er zijn wanneer jij je verre sprong maakt. Probeer Hem niet te vangen, Hij zal jou vangen. Streck alleen je armen en je handen uit en vertrouw, vertrouw, vertrouw.

'Vader, in uw handen'... Amen.